

ΖΑΚΥΝΟΙΟΣ

ΦΑΝΘΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1878.

ΦΥΛΑ Η΄

ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΗΛΙΑΣΤΕΩΣ.

Συνέχεια.*

Ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἡ ποικιλία
ἐστὶ κτήτος καὶ δουλικό-
τητος ὁρμῶνται καὶ εἰς τὴν χρῆ-
σιν ἐπίσης πολλῶν ἀκλίτων μερῶν τοῦ
λόγου, ἰδίως δὲ τινων προθέσεων. Λέ-
ξεις καὶ ἀκούσματα ἐπικατάρτα εἶναι
δι' αὐτοῦ; αἱ προθέσεις π. χ. εἰς
ἐπὶ κλ. τὰς ὁποίας ἀποφεύγουν,
διὰ τὸν μόνον λόγον, ὅτι εἶναι συ-
νήθεις, κοιναί, εὐνόητοι,
ἀλλὰ τὰς ἀποφεύγουν εἰς περιττάσεις
ὅπου οἱ Πλάτωνα, οἱ Θουκυδίδη, οἱ
Ξενοφῶντες, καὶ κρυμμένοι ἂν ἐτύ-
χαινε νὰ ἦναι, θὰ τὰς ἀνεζήτησαν κα-
τὰ ξηράν καὶ θάλασσαν, διὰ τὴν ἰ-
διαιτέραν χρησιμότητά των. Μετα-
χειρίζονται δὲ, μὲ ἀντακρυμένην τὴν
συνείδησιν, τὰς πορφυρογεννή-
τους ἐν ἡ πρὸς, ἐκ, ἀντὶ ἐ-
κείνων, καὶ τὴν μὲν ἐν καὶ μὲ τὰ
κινήσεως σημαντικὰ ῥήματα, τὴν δὲ
ἐκ ἐπὶ σημασιῶν τῆς ἀπὸ, ὧς καὶ
μὲ ζημίαν καὶ βλάβην τῆς ἀκοῆς, τῶν
ὅχι διόλου ἀναισθητῶν ἀναγνωστῶν των
ἢ ἀκροατῶν. Λόγου χάριν, δὲν τοῦς
τύπτει παντελῶς ἡ συνείδησις νὰ φι-
λοτεχνήσουν τὰς ἀρμονικὰς τῶ ὄντι

πλοκάς ἐξ ἑξ, ἐξ ἐξήκοντα
ἀντὶ τῶν πλοκῶν ἀπὸ ἑξ, ἀπὸ
ἐξήκοντα, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν καμ-
μίν δύναμιν νὰ κατορθώσουν νὰ ξε-
σχίσουν τὴν ἀκοήν. Ἀποφεύγουν ἐπί-
σης τὴν διὰ, τὴν ὁποίαν ἐκφραστικώ-
τητα μεταχειρίζεται ἡ συνήθεια διὰ
τὰ φανερώσῃ τὸν πρὸς ὃν ὅρον, τὸν
σκοπὸν, μεταχειριζόμενοι τὴν εἰς, ἥ-
τις ζημιώνει τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν
ἀκρίβειαν τῆς ἐκφράσεως.

Ἀσυνείδητον ἐπίσης εἶναι καὶ τε-
πλέον τούτου, ἡ παραχάραξις δηλαδὴ
τινων πλοκῶν τῆς συνηθείας, καὶ ἡ
θυσία τῆς σαφηνείας καὶ κυριολεξίας,
πρὸς μόνον τὸν ἐπιδεικτικὸν σκοπὸν
νὰ λάβουν οὗτοι οὕτω βαφὴν τινα ἀρ-
χαϊσμοῦ. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ἐκφραστι-
καὶ πλοκαὶ τῆς συνηθείας, μὲ ὅλας,
μὲ ὅσας (προσπαθείας π.χ.), τὰς ὁ-
ποίας μεταποιοῦν εἰς τὰς μεθ' ὅ-
λας, μεθ' ὅσας (τί κατόρθωμα
λαμπρόν!), αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι οὔτε
τῆς ἀρχαίας, οὔτε τῆς κοινῆς, οὔτε τῆς
νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης φανερόνου-
σαι δὲ τὸ ὑστερόχρονον καθίστανται,
συντεταγμένοι μὲ ῥῆμα ἐνεστώτος, καὶ
τραγέλαφικα καὶ ἀντιφατικά καθ' ἑ-
αυτάς, ἀντιφατικά δὲ ἐπίσης, κατὰ
τὴν ἔννοιαν καὶ πρὸς τὰς ὁποίας δη-
θεν ἐξελληνίζουν, διότι ἐκεῖναι μὲν (μὲ
ὅσας κ. λ.) φανερόνουν ἐν-αντίω-
σιν, αὗται δὲ ἀπλῶς τὸ ὕστε-
ρόχρονον, ἂν δὲ, ἀπὸ τὸ νόσημα τῆς
λεξιθηρίας βλαπτιζόμενοι, ἤθε-
λιν νὰ μεταχειρισθῶν ἀντ' αὐτῶν ἐλ-

* Αἰτούμεν συγγνώμην καὶ παρὰ τῶν ἡμετέ-
ρων συνδρομητῶν καὶ παρὰ τοῦ πολυτίμου ἡμῶν
φίλου καὶ συντάκτου τῆς παρούσης διατριβῆς κ.
Π. Βαργιωτῆ, ἂν δις ἀνεβάλλομεν τὸ τέλος τῆς
δημοσιεύσεως αὐτῆς ἐνεκεν ἐλλείψεως χώρου Σ. τ.δ.

ληνικώτεράν τινά τάχῃ φράσιν (μολονότι ἀπέκλινσαν ἤδη αὐταὶ ἀπαράγραπτον δικαίωμα ὑπάρξεως ἐκ τῆς συνηθείας), ὃς ἔκαμναν* ὡς ἄνθρωποι λογικοὶ καὶ ὅχι ὅλως ἄγευστοι τῆς ἀρχαίας, ἄν, καὶ διὰ τὴν ποιικιλίαν, μετεχειρίζοντο φράσεις τοιαύτας, ὡς ἄν καὶ ἡ καί τοι πολὺ ἐπεσπάθησεν ἡ προσπαθήσας, ἡ καὶ περ πολὺ ἐπεσπάθων, ἡ εἰ καὶ (τοῦ ὁποίου εἰ καὶ κἄποτε γίνεσθαι σύγχυσις μὲ τὸ διάφορον τὴν σημασίαν καὶ εἰ) καὶ ἐληνικώτερον εἰ καὶ πολὺ ἐπεσπάθησαν (ἡ καὶ, ἀντὶ τοῦ ῥήματος τούτου τὰ σπουδάζω, περῶμαι, φιλοτιμοῦμαι, ἰσχυρίζομαι, ζήτω) καὶ, ἐτι ἐληνικώτερον, καὶ περ πάντα κάλῳ νῆ λίσθον κινῆσας. Καὶ τὸ σχετικὸν ὡσαύτως μολονότι διαγκωνίζουσιν οἱ σχολαστικοί, μολονότι εἶν' ἐκφραστικώτατον κ' εὐνόητον, καὶ μολονότι δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ σχεδὸν μετάφρασις τοῦ ἀρχαίου ἀττικωτάτου ἔμπας καὶ τοῦ Ἰωνικωτάτου ἔμπης, τὰ ὁποῖα εἶναι πάλιν κατ' ἀποκοπὴν ἀπὸ τὸ ἐν παλαιῇ (μολαταῦτα), τοῦ ὁποίου μετάφρασις ἐπίσης εἶναι, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, καὶ τὸ Ἰταλικὸν con tutto. Ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς παραχαράξεως ἐπίσης μετετράπη κἄποτε τὸ καὶ ἐν εἰς τὸ καὶ ν, ὅστις καὶ ἄν ἐλθῇ, ὅ, τι καὶ ἄν ᾖ ναι—ὅστις καὶ ἐν ἐλθῇ, ὅ, τι καὶ ἐν ᾖ ναι.

* Ἀλλὰς τινὰς προθέσεις πάλιν

* Συμφωνοῦντες ἐν μέρει πρὸς ὅσα μέχρι τοῦδε ἔγραψεν περὶ ἡλεκτικῶν ἐν τῇ παραοῇ διατριβῇ ὁ ἀξιόλογος λόγιος καὶ φίλος κ. Βερρωτῆς, μίαν μένιν παρατήρησιν ἀπευθύνομεν πρὸς αὐτόν. Διατίδεν γράφει ἐκ αὐτοῦ, ἔγραφον κτλ. ἀλλὰ ἔκαμναν, ἔγραφαν, ἐν ᾧ τύπος τοιοῦτος γραμματικῆς δὲν ὑπάρχει. Μὴ διότι ὁ λαὸς λέγει αὐτάς; Ἀλλὰ μήπως πάλιν λέγει ὁ λαὸς ἀκρωτηρίσιν, ἀλλοπροσάλλως, ἀπογνώσεως καὶ τόσα ἄλλα, ἀπὸ μεταχειρίζεται ὁ ἀξιότιμος διατριβογράφος;

Σ. τ. Δ.

ἄλλοτε ἐκλαμβάνουν ὡς φωνήματα ἐσπερημένα δυνάμεως καὶ σημασίας, ὡς παραγεμίσματα ἢ ὡς περιτρίμματα λέξεων (τοῦτο δὲν εἶναι τι χειρότερον τῶν ἀνωτέρω) καὶ φιλαρέσκως τὰ προσπασσαλέουσιν εἰς λέξεις, αἵτινες δὲν αἰσθάνονται ποσῶς τὴν χρεῖαν τῶν, καὶ ἄλλοπροσάλλως πάλιν τὰς ἐξορύττουν ἀπὸ ἄλλας, ὅπου, ἀποσπόμεναι, φέρουν ἀκρωτηρίσιν καὶ παραμύθωσιν τῆς ἐννοίας.

Ὅχι μόνον δὲ ὡς πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ κατάχρησιν τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν καὶ τὴν σύνταξιν παρατηροῦνται πολλὰ τὰ τερατώδη καὶ τραγελαφικά. Συχνάκις, ἀναγινώσκων τις σχολαστικόν τι σύνθεμα, σταματᾷται ἀπὸ ἀκαταλήπτους ἢ δυσνοήτους μετὰ θέσεως, ἀντιστροφὰς καὶ ὑπαλλήλας, τὰς ὁποίας οὔτε ὁ Δημοσθένης, οὔτε ὁ Περικλῆς, οὔτε ὁ Πλάτων, οὔτε ὁ Θουκυδίδης, οὔτε ὁ Πίνδαρος ἤθελε ζαλεῦσαι. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπικεφαλὴ ἢ ἐπιγραφή διακηρύξεως ἐνὸς πρώην Νομάρχου Κεφαλῆνης: «Ἡ ἐπὶ τῆς παρασκευῆς τῶν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον Ἐκθεσιν ἀποσταλῆσομένων ἑλληνικῶν προδόντων εἰδικῇ ἐπιτροπῇ Κεφαλῆνης. ὅς ἔχοντες ἴσως διὰ παντὸς τὴν ἐθνικότητά του φαίνεται ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ἐάν ἤρχιζε μὲ τὸ «ἡ εἰδικῇ ἐπιτροπῇ Κεφαλῆνης κτλ.»

Τὸ μέχρις ἀπογνώσεως λυπηρὸν εἶναι τοῦτο, ὅτι, ὅταν συσσωρευθοῦν πολλοὶ τοιοῦτοι βαρβαρισμοί, σολοικισμοὶ καὶ ἀσυνταξίαι, καὶ ἀνακατωθεὺν μὲ δόσιν πεζότητος ὅχι ποσῶς μετρίαν, καὶ, διὰ τὸ ἀναδειχθῇ ἐτι μᾶλλον ἡ ἀμετρος πεζότης, ἐκφρασθῇ ἐμμέτρως αὕτη διὰ τινῶν ἐκατοντάδων στοιχῶν—οἱ σολοικισμοὶ καὶ οἱ βαρβαρισμοὶ οὗτοι καὶ ἡ τρομακτικὴ θορὰ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης βραβεύεται δι' ἄλλων τόσων ἐκατοντάδων δραχμῶν, καὶ δι' ἐπιτηδείως πεπλεγμένων ἐγκωμίων καὶ στεφάνων.

Ἄν ὅμως σωρεῖα τοιαύτη θαρβασμῶν, σολοικισμῶν καὶ παραλογισμῶν κατορθωθῇ ν' ἀποτελέσῃ ὅχι ἔμμετρον, ἀλλ' ἄμμετρον καὶ κακόρρυθμόν τινα κυκεῶνα, ἀναγνωρίζομενον ὡς σύνθεμα, διατριβὴν, μελέτην, πραγματείαν, δοκίμιον, ἢ ἄν, ὡς ληστὴς καὶ στρεβλωτὴς τῆς διανοητικῆς ἰδιοκτησίας, παρουσιάσῃ εἰς τὸ κοινὸν ξένον τι ἔργον ὡς ἴδιον, τότε δὴ τότε λαμβάνει ἄλλου τινὸς εἶδους ἀμοιβὰς καὶ θραβεῖα, οἷον διορίζεται ἑλληνοδιδάσκαλος, ἀπὸ τοῦ κατωτάτου εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν, διευθυντὴς ἑλληνικοῦ σχολείου, δὲ ἔγκλημα καθοσιώσεως νὰ διορισθῇ κάποτε καὶ Καθηγητής.

Συμπεραίνοντες τὰ ὅσα, ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ἑλλειψιν, εἶπαμεν, ὅσον ἀποβλέπει τὸ λεκτικόν, ἐπαναλέγομεν ὅτι δὲν ζητοῦμεν ἐπὶ πίνακι τὰς κεφαλὰς τῶν λέξεων ἐπιτρέπω, ἀσθενή, ἰσχυρὸς κτλ. ἀλλ' ἀγανακτοῦμεν κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἀδικαιολογητῶς ζητοῦν τὴν ἐξόντως εἶναι τῶν ἀντιστοίχων αὐτῶν καὶ μεγάλου πλήθους ἄλλων λέξεων καὶ φράσεων ἑλληνικωτάτων, αἵτινες μόνην, μονωτάτην ἐνοχλὴν ἔχουν ὅτι εἶναι συνήθεις, σαφεῖς καὶ εὐληπτοί.

Ἀλλὰ καὶ καλῶς μορφωμένους παιδεύτας καὶ γλώσσαν εἰς τοὺς παιδευομένους καταληπτὴν καὶ κατάλληλον ἔαν ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν της ἡ ἐκπαίδευσις, λαμπροὺς καρποὺς δὲν θὰ ἀποφέρῃ ἔαν λογικὴ καὶ σκοπὸς καὶ ἀποτελεσματικὴ μέθοδος δὲν προσφέρῃ τὴν συνεργασίαν της. Ἡ φέρουσα τὸ χάος εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ἐσχάτη ἀμεθοδία, ἡ χαρακτηρίζουσα τὴν ἐθνικὴν μας ἐκπαίδευσιν, ἀποτελεῖ τὴν τρίτην ἑλλειψιν τοῦ ζωτικωτάτου τούτου κλάδου, ὅστις θὰ θρέφῃ μὲ τοὺς ἰδίους τοῦ καρποῦ τοὺς ἐγκεφάλους καὶ τὰς καρδίας, αἵτινες μέλλουν ν' ἀποτελέσουν τὴν κοινωνίαν, τὸ ἔθνος. Ἡ ἑλλειψίς αὕτη ὑποδικαίρεται εἰς τέσ-

σaras, ἥτοι α) εἰς τὴν ἑλλειψιν καταλήλως συντεταγμένων β β λ ί ω ν (καὶ ἐδῶ ἐμβαίνει πάλιν τὸ ποῖον τῆς γλώσσας), β) εἰς τὴν ἑλλειψιν σκοπίμου ἐκλογῆς τῶν διδασκῶν μαθημάτων, γ) εἰς τὴν ἑλλειψιν* τ ά ξ ε ω ς ὡς πρὸς τὸ τί (κατ' ἀνάγκην) τῆς δεκτικότητος τοῦ παιδευομένου πρέπει νὰ προηγήται καὶ τί νὰ ἔπεται, καὶ δ) εἰς τὴν ἑλλειψιν τῶν αἰσθητῶν μέσων, εἶναι ἐργαλείων, πειραμάτων, κτλ. ἀπὸ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ συνοδεύεται ἡ διδασκαλία, ὅταν ἦνσι χρεῖα, πρὸς πλήρη κατάληψιν τοῦ μαθήματος ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ, καὶ διὰ νὰ ἐντυπώνεται ἀνεξαλείπτως τοῦτο εἰς τὸν νοῦν του. Ἡ ἑλλειψίς αὕτη παρατηρεῖται ἰδίως εἰς τὸ δίδαγμα τῆς Φυσικῆς, ἥτις ἄλλως θὰ καθίστατο μάθημα τερπνότατον καὶ χρησιμώτατον.

Ἰδίως ὡς πρὸς τὰς γλώσσας παρατηροῦμεν τὸ ἐξῆς. Ἐπειδὴ ἡ Γραμματικὴ εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν νόμων καὶ κανόνων, κατὰ τοὺς ὁποίους πρέπει ὀρθῶς συλλογίζομενοι νὰ ἐκφραζόμεθα καὶ νὰ γράφωμεν τὰς γλώσσας, εἶναι δὲ καὶ μέσον νὰ ἐννοῶμεν αὐτάς, διὰ τοῦτο καλὸν θὰ ἦτον, φρονούμεν, ἂν ἀπεχαιρεπίζαμεν τὸν ἕως τώρα εἰς χρῆσιν ἕληραντικὸν καὶ ἀπολιθωτικὸν τῶν ἐγκεφάλων τρόπον τῆς τυπικῆς καὶ ὅλως ἀφηρημένης διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς, διὰ τοῦ ὁποίου παραγεμίζεται ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδευομένου ἀπὸ συμπλήματα τύπων, τῶν ὁποίων οὔτε τὸν σκοπὸν, οὔτε τὴν ἀκριβεῆ ἐννοίαν ἐδιδάχθη, καὶ ἂν παρεδεχόμεθα καταλληλότερον τρόπον διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς, τοιοῦτος δὲ θὰ ἦτον, καθ' ἡμᾶς, ἂν ἐθεωρεῖτο ἡ ἐδιδάσκειτο αὕτη ὡς τὸ καλλίτερον ἀφ' ὅλα τὰ μαθήματα, ὡς τὸ μάθημα, τὸ ὁποῖον μέλει νὰ γυμνάσῃ τὴν ψυχὴν μας ὀρθῶς νὰ ἐννοῇ, ὀρθῶς νὰ συλλογίζε-

ται καὶ ὁρθῶς τοὺς συλλογισμοὺς τῆς νὰ ἐκφέρῃ, ἤτοι ὡς τυπικὴ τις καὶ πρακτικὴ καὶ προκαταρκτικὴ Λογικὴ ἡ (ἡ ἑλλειψίς τῆς σπουδῆς τῆς δ-ποίας καὶ τ' ἀποτελέσματα τοιαύτης ἑλλείψεως εἶναι λίαν ἐπαισθητὰ καὶ εἰς ἀνωτέρους περιβάλλους καὶ κύκλους). Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθόνεται τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ὑποχρεῖται ὁ μαθητὴς ὡς μηχανὴ νὰ ἐξάγῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὁμαθοὺς τύπων, κενῶς ἑννοίας δι' αὐτόν, ἀλλὰ νὰ διεγερθῇ καὶ κινήθῃ ἡ αὐτενέργεια καὶ ἡ κρίσις του, καὶ νὰ χειραγωγηθῇ εἰς θέσιν, ὥστε νὰ ἴδῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἀνάγκην, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ αὐτὴ ἡ γλῶσσα τῶν διαφόρων τύπων, οἷον πτώσεων, γενῶν, ἀριθμῶν, χρόνων, ἐχρήσιν αὐτῶν. Ἐν ἄλλαις λέξεσι, νὰ τὸν ὀδηγήσωμεν νὰ παραγάγῃ αὐτὸς τοὺς τύπους καὶ τὴν γραμματικὴν νὰ ἐντυπωθῇ δὲ εἰς τὸν νοῦν του, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι εἶναι πολιτιμώτατα τῆς διανοίας ἐργαλεῖα καὶ τὰ ἱερὰ τῶν νοημάτων ἄμφια, καὶ πολιτισμοῦ ὄργανα ἀξίας ἀνυπολογί-στου, καὶ ὅτι, διὰ τοῦτο, πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἐρασμιώταται δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους κατὰ τοσοῦτον λογικώτεροι εἴμεθα καὶ διακρινόμεθα τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον ἔχομεν ἀκρίβειστάτην γνῶσιν καὶ κάνομεν αὐτῶν χρῆτιν κατὰλληλον.

Σκόπιμος λοιπὸν καὶ ἀποτελεσμα-τικὸς τρόπος διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς θὰ ᾔتون ἂν, ἀντὶ νὰ ἐκ-σκιῇται ὁ μαθητὴς μὲ κλίσεις ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ἐπρωτείνετο εἰς αὐτόν νὰ εὕρῃ π.χ. τὴν πτώ-σιν, ἥτις φανερώνει ἡ κτῆσιν, τὴν ἑλλην, ἥτις φανερώνει ὁ ὅσιν, τὴν ἑγκλισιν, ἥτις φανερώνει ὁ ὕχιν λ.χ. ἐπὶ ἀορίστου, πῶς θὰ ἐξεραζέτο εἰς τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν ἢ γαλλικὴν τὰ τῆς συνθετικῆς ἡ μ.π.ο. τε νὰ γρά-φω,

ἔχω γράψῃ, εἶχα γράψῃ, ἔδωκα εἰς τὸν φίλον, θὰ γράψω, θὰ ἔχω γράμ-μένον, τὸ δύο ἀνθρώποι, τὸ δύο γυναῖκες ἐχόρευ-αν (εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰδίῳ,) τὸ πλέ-ον καλὸς, τὸ ὁ πλέον καλὸς ἀπὸ ὅλων, τὸ ἄς γράφῃ, τὴν ἐξαχολογήσιν μιᾶς ἐνερ-γείας εἰς τὸ παρελθὸν τὴν συντε-λείωσιν, ἢ συντέλειαν· ὡς ἐπίσης καὶ νὰ ἐξηγῇ καὶ τὴν ἀνάγκην ἑνὸς ἐκάστου τῶν παρεπο-μένων πούτων τῶν μερῶν τοῦ λό-γου.

Ἐν γένει δὲ τοιοῦτοτρόπως νὰ ᾔ-ναι ἡ διδασκαλία, ὥστε νὰ ἐντυπώ-νῃ τοιαύτας ἀληθείας, ὡς ὅτι ὁ κό-σμος εἶναι ἔργον τῆς ἄκρας παντοδυναμίας καὶ σοφίας, ὅτι εἰς ἕκαστον μέρος καὶ εἰς τὸ σύνολον ὑποκρύπτε-ται νοῦς καὶ λογικότης καὶ βασιλεὺς θαυμασία τάξις· ὅτι ἡγεμῶν τῶν πλε-σμάτων εἶναι ὁ ἀνθρώπος, ὅστις, διὰ τοῦ νοῦ, καθυποτάσσει τὰ λοιπὰ ζῶα καὶ τὴν ἄψυχον φύσιν εἰς τὰς θελή-σεις του· ὅτι εἶναι θεός τις καὶ αὐτός, δεκτικὸς ἀπείρου τελειοποιήσεως, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἀδιακόπως προοδεύει διὰ τῶν φώτων, διὰ τῶν γραμμάτων, διὰ τῶν ἐπιστημῶν, διὰ τῶν ἀρετῶν, καὶ ὅτι ὅστις δὴποτε, ὅσον δὴποτε καὶ ἀν-τόνμισῃ ἡ τύχη, δύναται ν' ἀναδειχθῇ ἑ-ξοχος εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς πᾶν ἐπιτήδευμα καὶ ἔργον διὰ τοῦ πρὸς αὐ-τὸ ἔρωτος, διὰ τῆς μελέτης, διὰ τῆς ἐπι-μονῆς· εἰς ὀλιγολογίαν, ἡ διδασκαλία νὰ ᾔναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δίδῃ ἀφθο-νίαν ὑγείας καὶ ζωῆς εἰς τὸν νοῦν, εἰς τὴν καρδίαν καὶ ρώμην καὶ νεῦρα εἰς τὸ σῶμα, νὰ ἐμπνέῃ ἔρωτα καὶ θάρ-ρος πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς τὸ δίκαιον, σεβασμὸν βαθύτατον ἐνώπιον τοῦ μεγαλείου τῆς λογικῆς ἀνδρείας, πεποίησιν καὶ ἐλπίδας εἰς τὴν κυ-βερνώσαν τὸν κόσμον ἀγαθότητα καὶ δύναμιν καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὁρθὴν ἐκ-τίμησιν καὶ ἀγάπην παντός, ὅτι χά-

ριεν καὶ ὥρατον καὶ ὑψηλόν. πρὸς πᾶν ὅ,τι γενναῖον καὶ εὐγενές καὶ εἶον· φιλανθρωπίαν καὶ συγκαταβάσιν πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀθῶον καὶ συκοφαντούμενον, πρὸς πᾶν ὅ,τι πολύτιμον καὶ ἐράσμιον, πλὴν ἀδύνατον καὶ ῥηγμένον κάτω ὑπὸ τῆς βίας καὶ ἐν γένει καταφρόνησιν καὶ μίσος πρὸς παντὸς εἶδους δουλείαν καὶ πρὸς ὕλην παγτὸς εἶδους· ἐνθουσιασμόν διὰ πᾶν ὅ,τι εἶναι καὶ καλεῖται ἐλευθερία, πνεῦμα· τέλος διὰ πᾶν ὅ,τι δὲν φοβεῖται δεσποτικήν καὶ τάφους· διὰ πᾶν ἄνθρωπος, διὰ πάντα ἄφρον.

Εἰς τὴν τοιούτην αἰσθηματικὴν ἢ νύμφωσιν μεγάλως συντελοῦσιν αἱ ἐκ τῶν ἔργων τῶν ὡραίων τεχνῶν ἐντυπώσεις. Καὶ καλῶς δὲ κατηρτισμένους παιδευτάς καὶ γλώσσαν καταληπτήν καὶ μέθοδον λογικὴν ἔαν εἴχαμεν, ὅλα ταῦτα, εἰς τὸν νοῦν μόνον ἀπευθυνόμενα κυρίως, δὲν θὰ ἔφεραν τοὺς περιμενομένους καρποὺς, ἔαν δὲν εἴχαμεν καὶ τὰ μέσα πρὸς διάπλασιν τῆς καρδίας· τὰ δραστηώτερα δὲ τούτων εἶναι αἱ ὡραῖαι τέχναι, ἰδίως ἡ μουσικὴ, τῶν ὑποίων ἢ τελεία ἀπουσία ἀπὸ τὰ σχολεῖα ἀποτελεῖ τὴν τετάρτην, καθ' ἡμᾶς, ἔλλαειψιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ νεκρά, ἡ εὐαίτητος, ἡ εὐφάνταστος νεότης, ὑποβαλλομένη εἰς τὸ χανωτικὸν τοῦ νοῦ καὶ νεκρωτικὸν τῆς καρδίας ἐκπαιδεύεται ἐν κόνιας σύστημα, στερεῖται τῶν εὐεργετικωτάτων ἐντυπώσεων τῶν χαριέντων καὶ θείων, οὕτως εἰπεῖν, προσώπων τῶν ἀπεργαζομένων τὴν ὡραιότητα τεχνῶν. Ἡ πλήρης νεότης· ψυχὴ, διαβάλλουσα ἐμπροσθεν τῶν μορφῶν τοῦ ὡραίου, τῶν γοητευτικῶν λάμπσεων τοῦ ἀληθοῦς, αἰσθάνεται ν' ἀποπνέεται ἀπὸ τὰς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐμψύχων αὐτῶν πλασμάτων ἀναπνοή τις, ὥσάν ἐαρινή τις αὔρα, ἀπὸ κάποιον λειμῶνα τοῦ πεδύματος, φέρουσα ἀνάστασιν καὶ εὐφροσύνην εἰς τὴν ὅς νεκρωμένην πρότε-

ρον ψυχὴν, τὴν γεμίζει ἀγαλλίασιν· ἐλπίζει περὶ ὑπάρξεως ὑψηλοτέρου τινὸς· κέμεν, εὐκρίνας τινὸς πατρίδος αἰωνίας τοῦ ὡραίου, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τῷ ἐμψυσθ' εὐτολμίαν καὶ δύναμιν νὰ ἐξακολουθήσῃ, ὡς ἀθλητὴς σταδιοδρόμος, τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Καλὸν λοιπὸν θὰ ἦναι, ἴσον ἢ τὸ διδασκτῆριον τοῦ σχολείου, ἡ οἰκοδομὴ ἦναι κατασκευασμένη κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἀνεφιστάται ἡ προσοχὴ τῶν παιδευμένων εἰς τὴν ἀναλογίαν, τὴν κανονικότητα, τὴν συμμετρίαν καὶ εἰς τὴν ἁρμονικὴν διαθέσιν καὶ σχέσιν τῶν μερῶν πρὸς αὐτὸ τὸ ὅλον. 2ον Ἄν ἦναι στολισμένον ἐσωτερικῶς μὲ γύψινα ὁμοίτυπα ὡραίων ἀγαλμάτων καὶ ἰδίως τῶν τόσῳ θαυμαζομένων ἔργων τῆς γλυπτικῆς τῆς προγονικῆς ἀρχαιότητος· νὰ ἐφιστᾶται δὲ ἡ προσοχὴ εἰς τὴν καθόλου καταλλήλον καὶ εὐσχημονστάσιν, εἰς τὴν διαθέσιν καὶ ἁρμονίαν τῶν μελῶν καὶ εἰς τὸ πῶς ἡ ἐξωτερικὴ μορφή ἐξηγεῖ τὴν καθολικὴν ἐσωτερικότητα, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν ἰδανικὴν ἑκφράσιν τοῦ ἔργου. 3ον Ἄν ἡ διακόσμησις αὕτη συμπληρόνεται μὲ ἀντίγραφα ἐκλεκτῶν καὶ καταλλήλων ἔργων τῆς ζωγραφικῆς· νὰ ἐφιστᾶται δὲ ἡ προσοχὴ εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ ὅλου πίνακος, καὶ μέλιστα τῶν κυρίων μερῶν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου ἑκφράσιν τῶν πλέων μυθίων αἰσθημάτων καὶ τῶν εὐγενεστέρων παθῶν. 4ον Νὰ καίζωνται διάφορα μουσικῆς κομμάτια ἐλαφρὰ καὶ κατάλληλα καὶ νὰ ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ εἰς τὸ πῶς οἱ συνδυασμοὶ τοῦ ἤχου ἐκφράζουν τὰς διαφόρους διαθέσεις τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν κίνησιν αὐτῶν, τὴν φαιδρότητα, τὴν λύπην κλ. καὶ 5ον Ν' ἀπαγγέλλωνται συχνὰ πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ ὑπ' αὐτῶν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀπαγγελίας διάφορα ἐκλε-

κτὰ καὶ εὐληπτα κομμάτια ποιήσεως, οἶον τοῦ Σολομοῦ, τοῦ Τυπάλδου, τοῦ Παράσχου, τοῦ Φερραίου, κανὲν κλέφτικον κλ. καὶ νὰ ἐφιστάται ἡ προτοχὴ εἰς τὴν ποικίλῃν δυνάμιν τῆς ποιήσεως τοῦ νὰ ἐκφράζη ζωηρῶς καὶ μὲ ἄκραν ἀκρίβειαν παντοῖα διανοήματα καὶ αἰσθήματα. Ὅλη δὲ αὕτη ἡ διδασκαλία νὰ γίεται δι' ὀλίγων λέξεων καὶ ὡς νύξεων καί, εἰ δυνατόν, κατ' ἀντιπαράθεσιν τῶν ἐναντίων, ἤτοι τῶν δυσαναλόγων, τῶν ἀσυμμέτρων, ἀσχήμων κλ.

[ἔπεται τὸ τέλος]

Π. ΒΕΡΓΩΤΗΣ.

ΔΟΥΝΑΙ ΚΑΙ ΛΑΒΕΙΝ

ΥΠΟ

B A B B Y.

(Συνέχεια, ἔρα προηγούμενον φυλλάδιον)

V

Μόλις καταβάς, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ πενθίμου καὶ σκοτεινοῦ πεδίου ὁ Πέτρος, ἔστη, ὡς εἴπομεν, σταυρώσας τὰς χεῖρας καὶ ἠκροάσθη. Ὁ ἄνεμος, μετὰ τινος σφιδροῦς, τιναγμοῦς, ὡς τέρας πληγῆν καιρίως τὰ σέβρα, ἐφαίνετο ἐκπνεύσας. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦν πνιγνῆρὰ μέλανα παχύτατα νέφη συνέρρεον πανταχόθεν καί, συμπυκνούμενα εἰς τὸ κενόν, ἐφαίνοντο κρεμάμενα ἀπὸ τοῦ μελαμβάφους οὐλοῦ. Ἡ ἀναπνοὴ τῆς φύσεως ἦτο βαρεῖα, ὡς ἂν εἶχε πλακώσει τὸν ὕπνον τῆς ἐφιάλτης. Ἀπαίδισι καὶ ταχύταται ἀστραπαὶ προανήγγελλον ὅτι ὁ αἰθὴρ ἔμελλε νὰ ἐκχύσῃ τὴν ἐργὴν του μὲ καταρράκτας ἑροχῆς. Ὁ τυφὼν ὑπεχώρει πρὸ τῆς καταιγίδος.

Δὲν ἤκουσε κανένα ἄλλον θόρυβον, εἰμὴ τῶν φύλλων τὸν ἐλαφρὸν θροῦν,

ὃν προῦκάλει ἡ διαλείπουσα ἐκείνη ἐλαφρὰ πνοή, ἡ προηγουμένη συνήθως τῆς καταιγίδος, καὶ ὅστις εἶνε ἡ πρώτη φρικίασις τῆς φύσεως, ἀναμενούσης ἐν ἀγωνίᾳ τὴν προσβολὴν τῆς θυέλλης.

Ἄλλος ἐπισκέπτης ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ ἤθελεν ἐκλάβει τὸν θόρυβον τοῦτον ἀντὶ ψιθυρισμοῦ σκιῶν καὶ φασμάτων, ἐξερχθμένων κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τοῦ μνήματος, ὅπως ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς ἀστραπῆς συμπλέξωσι τὰς χεῖρας εἰς ἀπαίσιον χορόν. Ὁ ἥρωας μας ὁμως οὐδὲ καὶ προσέσχεεν, ἀλλὰ, προαισθανόμενος ἐπικειμένην τὴν ἔκρηξιν τῆς καταιγίδος, ἐζήτησε ν' ἀνέυρῃ μέρος ὅπως προφυλαχθῇ. Τὸ βλέμμα του, εὐθισθὲν εἰς τὰ σκότη, διέκρινεν εἰς τινὰ ἀπόστασιν ἀσθενεστάτην ἀκτῖνα φωτὸς λαμπυρίζουσαν. Τὸ ἀμυδρὸν τοῦτο φῶς ἔχυνε κανδήλα ἀνημμένη ἐντὸς τοῦ μικροῦ ναύσκου τοῦ κοιμητηρίου, κειμένου εἰς τὴν ἀπέναντι ἐσχατιάν, ἧς ἡ ἀκτὶς ἐξήρχετο θολή καὶ ἀμφίβολος μέσον τοῦ μικροῦ παραθύρου.

Ὁ Πέτρος ὤδευσε πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, βαδίζων δι' ἀβάτου ἐδάφους προσκρούων κατὰ πάσαν στιγμὴν ὅτε μὲν κατὰ λίθων, ὅτε δὲ κατὰ σταυρῶν κεκλιμένων. Μετὰ τινὰ βήματα τὴν πορείαν του ἀνέκοψεν ἔγκος χώματος τυχὼν πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὁ Πέτρος ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν παρ' ὀλίγον ἐκυλίετο καὶ ἐπιπτεν ἐντὸς λάκκου ὠρυγμένου καὶ χαίοντος πρὸ αὐτοῦ. Τὸ χῶμα, ὕγρὸν ἔτι, ἐδείκνυνεν ὅτι ὁ λάκκος εἶχε νεωστὶ σκαφῇ πρὸς ὑποδοχὴν νέου τινοῦ οἰκήτορος, οὗ τὴν κατοικίαν εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων ἐτοιμάσει ὁ νεκροθάπτης.

— Μὴ βιάζεσαι δά! ὑπεψιθύρισεν ὁ Πέτρος, θεωρῶν μὲ μερίδιμα τὸν χαίοντα βόθρον, ἔχομεν ἀκόμη ὀλίγον καιρὸν.

Μετὰ τοῦτο ἐπανέλαβε τὴν σκολιὰν πορείαν του καὶ μετὰ τινος στιγμῆς εὐρέθη πρὸ τοῦ ναύσκου. Ἡ θύ-